

Tomasz Pudłocki, *Anatol Nowak, biskup któremu zabrakło czasu*, „Nasz Przemysł” 2009, nr 12, s. 41

Anatol Nowak

Wśród licznych biskupów przemyskich poza postaciami wybitnymi jest szereg takich, którzy swoją działalnością nie wpisali się w sposób szczególny w historię diecezji czy miasta. Nie zawsze wynikało to z ich szczególnego braku predyspozycji do przewodzenia wiernym – niekiedy, jak w przypadku bpa Anatola Nowaka, po prostu z objęcia rządów w diecezji w późnym wieku i (co za tym idzie) z braku czasu na podjęcie szerszych aktywności. Warto jednak pamiętać, że i postaciom drugoplanowym Przemysł zawdzięcza niemało.

Anatol Nowak urodził się 26 IV 1862 r. w Kańczudze. Nauki gimnazjalne pobierał najpierw w Rzeszowie, a potem w Przemysłu, wieńcząc je egzaminem maturalnym w 1881 r.

Studia teologiczne ukończył na Uniwersytecie Jagiellońskim. Świecenia kapłańskie otrzymał 15 sierpnia 1885 r. Pracował jako wikary w Bolechowicach i w Podgórzu. Był kapelanem kardynała Albina Dunajewskiego. Powierzono mu szereg odpowiedzialnych funkcji w diecezji: najpierw notariusza, sekretarza, a od 1892 r. kanclerza kurii krakowskiej. Sakrę biskupią jako sufragan krakowski otrzymał 30 grudnia 1900 r. (stając się tym samym bliskim współpracownikiem obu kolejnych kardynałów Jana Puzyny i Adama Sapiehy – *nota bene* obu związanych z Przemysłem). W latach 1901–1912 był rektorem Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Krakowskiej. Poza formacją kleryków zajmował się zakłada-

niem sierocińców i przytułków. Bardzo popierał też działalność salezjanów, będąc częstym gościem ich domu w Oświęcimiu. 29 maja 1921 r. dokonał konsekracji kościoła Serca Jezusowego w Krakowie.

Po śmierci biskupa Pelczara, 30 września 1924 został przeniesiony na biskupstwo przemyskie. Jak wspomina bratanek, z żalem opuszczał Kraków, z którym żył się przez te wszystkie lata. Pomimo to zaraz po przyjeździe (11 XII 1924 r.) zmanifestował swoją łączność z miastem swojej młodości, organizując uroczyste nabożeństwo za swoich zmarłych profesorów dla społeczności Gimnazjum Słowackiego i fetując jedyne go żyjącego wówczas – Stanisława Golińskiego.

Jako ordynariusz diecezji przemyskiej uporządkował prawodawstwo diecezji i administrację dóbr biskupich. Za jego czasów w lasach biskupich koło Brzozowa wybudowano cały kompleks źródła leczniczego dla duchowieństwa, w tym słynną „Anatolówkę”. Bówiem starszy wiekiem i schorowany biskup (cierpiący na poważne kłopoty z sercem, a pod koniec życia – jak pisze ks. Jan Kwolek – także na „ciężką sklerozę”) dbał o podeszłych wiekiem kapłanów, ale i schorowanych alumnów, których otaczał należytą opieką. Podobnie jak w Krakowie, w Przemyślu zasłynął nade wszystko z ofiarności na rzecz ubogich (m.in. ufundował w mieście dom dla sług katolickich, rozszerzył ich schronisko i zbudował dużą salę na zebrania dla stowarzyszeń katolickich). Był zwolennikiem współpracy z Kościołem unickim – jako dowód może posłużyć fakt, że to właśnie bp Nowak stanął na czele komitetu uczniów (Polaków, Ukraińców i Żydów) odnawiających nagrobek dyrektora gimnazjum z jego czasów księdza grekokatolickiego Tomasza Polańskiego.

Popierał rozwój apostołstwa świeckich, ściśle współpracujących z miejscową inteligencją (m.in. w akcjach charytatywnych w okresie klęsk żywiołowych). Na przykład w lutym 1929 r. z jego inicjatywy powołano Ratowniczy Komitet Biskupi dla Najbiedniejszych. On też wielokrotnie uczestniczył w zebraniach czołowych organizacji katolickich jak: narodowa Organizacja Kobiet, czy Towarzystwo św. Wincentego à Paulo. W 1927 r. wysunął propozycję utworzenia Domu Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu na terenie diecezji przemyskiej. Istotne znaczenie duszpasterskie miało zaprowadzenie przez niego w r. 1930 Akcji Katolickiej. To jednak jego następca, bp F. Barda przyczyni się do rozwoju tej organizacji.

Zasługi bpa Nowaka na rzecz rozbudowy i odpowiedniego wyposażenia obiektów sakralnych na terenie miasta są o wiele mniejsze niż jego poprzednika. Warto jednak uwypuklić, że 2 X 1927 r. poświęcił nowe dzwony do katedry (w tym ufundowanego przez siebie, największego z nich „Anatola”), on to przypilnował, aby w katedrze znalazły się nowe organy (fundowane do spółki z kapitułą) oraz przykrył świątynię nowym pokryciem miedzianym. Z kolei 6 XI 1927 r. dokonał poświęcenia kościoła Salezjanów.

Bp Nowak był bardzo ceniony przez prymasa Augusta Hlonda (obaj znali się od lat; Hlond nie tylko wypoczywał w „Anatolówce”, ale też przewodniczył obrządkom pogrzebowym swego przyjaciela). Papież Pius XI zaliczył go w 1931 r. w poczet Biskupów Asystentów swego tronu. Niestety, pragnienie odwiedzenia Rzymu w ogłoszonym przez Piusa XI Roku Jubileuszowym nie spełniło się. Schorowany i pod koniec

życia bardzo otyły biskup zmarł 5 kwietnia 1933 r., dwa dni po rozległym ataku serca.

Warto uwypuklić, że po wielkim pod wieloma względami, ale nierzadko apodyktycznym bp. Pelczarze bp Nowak zmienił sposób postrzegania przez wiernych posługi biskupiej – był bardziej pasterzem niż Księciem Kościoła. Szkoda, że przewlekłe choroby i nie najmłodszy wiek w chwili objęcia rządów uniemożliwiły mu szerszą działalność.